

La coeducació a les escoles municipals de persones adultes

SUMARI

1.	INTRODUCCIÓ	3
2.	DÈFICITS DE L'ESCOLA MIXTA RESPECTE A LA IGUALTAT	5
3.	LA COEDUCACIÓ COM A MOTOR CONTRA LES DESIGUALTATS	11
4.	DESIGUALTATS DE GÈNERE DESDIBUIXADES I PERSISTENTS.....	13
5.	ÀMBITS DE TREBALL A LES ESCOLES MUNICIPALS DE PERSONES ADULTES	17
6.	PROPOSTES D'ACCIONS EDUCATIVES PER A LA IGUALTAT ENTRE ELS SEXES	18
	BLOC 1. DETECCIÓ DEL SEXISME	20
	En les relacions humanes	20
	Als sabers formals i als materials didàctics	21
	BLOC 2. ÚS DE LLENGUATGES PER A LA IGUALTAT	24
	A les relacions humanes	24
	Als sabers formals i als materials didàctics	24
	A la comunicació	25
	Als càrrecs i instàncies de responsabilitat, poder i decisió	26
	A la formació i foment d'una nova cultura escolar	26

SUMARI

BLOC 3. CONSECUCIÓ D'UNA REPRESENTACIÓ EQUILIBRADA	27
A les relacions humanes	27
Als sabers formals i als materials didàctics	28
A la comunicació	29
Als càrrecs i instàncies de responsabilitat, poder i decisió	29
A la formació i el foment d'una nova cultura escolar	29
REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	33

1. INTRODUCCIÓ

La coeducació és una proposta **innovadora** i **complexa**, que requereix:

La coeducació no pot ni ha d'improvisar-se, tampoc s'ha d'actuar només per bona voluntat o per una disposició positiva davant la igualtat entre dones i homes. No l'hem heretada del passat i, per tant, l'hem d'anar creant en un procés complex, continu i llarg. En realitat és una R+D+I, tot i que mai se l'anomeni d'aquesta manera.

Sempre que es parla de coeducació tothom està, en general, d'acord amb els seus principis, però no es poden **assolir els seus objectius** si no es fa:

- De forma coherent i permanent.
- Amb coneixement de causa.
- De forma progressiva.

1. INTRODUCCIÓ

La coeducació s'ha d'explicitar a tots els documents del centre, tant els organitzatius com els didàctics:

- Projecte de centre.
- Projectes curriculars.
- Programació general anual del centre.
- Programacions de departament i d'aula.
- Coordinacions de cicle o de nivell.
- Activitats extraescolars, commemoratives i festives.
- Comunicacions, impresos, avisos, sol·licituds, etc.

La coeducació no és una moda o tendència, optativa o voluntària, sinó un precepte legal que apareix en diverses normatives internacionals, europees, estatals i territorials.

Compleix el mandat constitucional de l'article 9.2. que indica que: "Corresponde a los poderes públicos promover las condiciones para que la libertad y la igualdad del individuo y de los grupos en que se integra sean reales y efectivas; remover los obstáculos que impidan o dificulten su plenitud y facilitar la participación de todos los ciudadanos en la vida política, económica, cultural y social".

2. DÈFICITS DE L'ESCOLA MIXTA RESPECTE A LA IGUALTAT

L'escola mixta és el sistema escolar que aplega als seus centres educatius i a les seves aules nenes i nens, adolescents, joves i persones adultes d'ambdós sexes.

Comparteix el mateix professorat, masculí i femení, els mateixos espais en els mateixos horaris, el mateix currículum i la mateixa exigència de rendiment, tal com defineix el glossari elaborat pel *Programa de coeducació, perspectiva de gènere i educació afectivosexual al currículum*, elaborat pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

La coeducació no només significa no establir relacions de poder que supeditin un sexe a l'altre, sinó que ha d'incorporar, en igualtat de condicions, les realitats i la història de les dones i dels homes per educar-los en la igualtat des de la diferència.

2. DÈFICITS DE L'ESCOLA MIXTA RESPECTE A LA IGUALTAT

Cal diferenciar entre **coeducació** i **escola mixta**.

Aquesta **diferència** és força clara.

- L'escola **mixta** es limita a "agrupar" a les aules nens i nenes, deixant fora de l'àmbit acadèmic tot allò que té a veure amb el món i el saber de les dones.
- L'escola **coeducativa** es planteja des de la presència real de les dones, no tan sols en les aules, sinó en tot allò que fa referència a l'organització i gestió del sistema educatiu i dels centres escolars, com la relació i la interacció entre l'alumnat i el professorat, els currículums, el llenguatge, les unitats d'aprenentatge, els materials, els llibres, etc.

L'escola mixta té característiques androcèntriques (s'hi ensenya i s'hi aprèn la visió del món en clau masculina).

Aquest tipus d'escola està normalitzada en molts països, tot i que conviu amb escoles amb alumnat separat i diferenciat per sexes, que solen correspondre a iniciatives confessionals o privades elitistes.

Les conseqüències de l'**escola mixta** són positives i negatives, en tant que l'escola mixta no és sinó una estratègia d'evolució, necessària però insuficient, cap a l'assoliment de la igualtat real en educació, que hauria d'haver passat per l'enfocament de gènere, seguint les pautes que es descriuran més endavant.

2. DÈFICITS DE L'ESCOLA MIXTA RESPECTE A LA IGUALTAT

L'**escola androcèntrica**, oferta també a les nenes i noies, ha donat resultats incoherents per a elles i per a ells, però ha afavorit una millora de la vida personal i social; també cal reconèixer que el punt de partida imprescindible va ser aplegar nens i nenes a les aules.

Algunes de les **conseqüències** de l'escola mixta androcèntrica són:

Positives	
Dones	Possibilitat de titular-se en qualsevol especialitat i de realitzar carreres professionals.
	Conèixer i tractar els homes com a formalment iguals.
	Obtenir feines amb millor qualificació, guanyar-se la vida, disposar de temps i espais per la seva formació i esbarjo.
	Desenvolupar un projecte de vida propi que inclou la mobilitat i la decisió sobre l'aparellament, el matrimoni i el control de la fecunditat.
Homes	Conèixer de prop qualitats femenines en l'àmbit públic: facultats intel·lectuals, artístiques, creatives, etc.
	Relacionar-se amb les noies com als seus formalment iguals.
	Comprendre que elles aprenen i aconsegueixen les fites que es proposen.

2. DÈFICITS DE L'ESCOLA MIXTA RESPECTE A LA IGUALTAT

Negatives	
Dones	No haver estat prou estudiades, oblidant que són la meitat de la humanitat.
	Mantenir-se en un segon pla; digerir, a través del llenguatge sexista i del currículum ocult, posicions subordinades.
	Constatar que les qüestions de comandament i de representació les ostenten els homes.
	Continuar pensant que les cures (que no s'aprenen durant l'escolaritat) encara són cosa seva.
	Desenvolupar la rivalitat entre elles.
	Acceptar pitjors condicions laborals perquè sempre ha estat així.
	Aprendre que el millor rendiment acadèmic no té valor afegit ni premi en el pas a la vida adulta i activa.
Com a resultat:	
Moltes joves adultes amb bones qualificacions acadèmiques acaben realitzant treballs amb baixa remuneració, precaris i amb jornades interminables.	
Encara es deixen seduir per homes dominants i estan disposades a fer tots els sacrificis del món per la bellesa i la maternitat. És a dir: igualtat de dret, desigualtat de fet.	

2. DÈFICITS DE L'ESCOLA MIXTA RESPECTE A LA IGUALTAT

Negatives	
Homes	Contradiccions entre la realitat de les aules i els centres (moltes companyes amb millor resultat acadèmic i actitud més empàtica i cooperativa) i la realitat de la societat mediàtica.
	Molts més homes en llocs de comandament i representació.
	La violència com a forma rendible de relació i èxit personal.
	L'ús i abús de les dones com a objectes funcionals, útils i decoratius a la seva disposició, i la sospita que la naturalesa no les ha atorgat cap valor i, per tant, són incapaces de realitzar certes accions.
Com a resultat:	
<p>Alguns homes joves i adults socialitzats en escoles mixtes abandonen els estudis prematurament i s'insereixen en àmbits molt masculinitzats (laborals, lúdics o, fins i tot, marginals), on poder continuar practicant la política masculina del domini: força, diners i poder. D'aquesta manera, podran resultar atractius davant de les dones que continuen estudiant amb l'esperança de guanyar llibertat i estatus personal.</p> <p>Molts altres joves finalitzen els estudis amb la convicció que arribaran a assolir cotes altes a qualsevol preu –incloses la salut i el benestar– com “es mereix” la seva condició masculina superior.</p>	

En ambdós casos, dones i homes, queda palesa una carència quasi absoluta d'aprenentatge específic de la igualtat entre els sexes, que permeti que tant elles com ells duguin a terme un projecte de vida equilibrat en **tres aspectes bàsics**:

- El relacional-familiar.
- El cívic-ocupacional.
- El lúdic.

2. DÈFICITS DE L'ESCOLA MIXTA RESPECTE A LA IGUALTAT

Els homes encara ocupen la major part del seu temps en aspectes lúdics i ocupacionals, mentre que les dones el dediquen, sobretot, a l'àmbit relacional-familiar i ocupacional, fins i tot en el món virtual.

Tot i que deslliguem aquestes situacions del currículum escolar i les atribuïm a decisions molt personals, intransferibles i escollides conscientment, podem visualitzar la situació a l'esquema següent:

El currículum escolar, formal, ocult i omès, fomenta les desigualtats tradicionals que, d'aquesta manera, es reproduïxen en sèrie i no s'acaben de desarrelar.

3. LA COEDUCACIÓ COM A MOTOR CONTRA LES DESIGUALTATS

El *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC) no inclou el terme coeducar. Sí que inclou, una definició per a *coeducació*: "Educació idèntica i en comú de persones d'ambdós sexes".

Com veiem, el diccionari no parla d'objectius específics d'igualtat i de no discriminació.

Així doncs, la coeducació apareix com a quelcom neutre, normalitzat i generalitzat, ja que la majoria de sistemes educatius democràtics van eliminar a la pràctica l'educació separada per cadascun dels sexes.

Una mica d'història

Recordem que, a Espanya, l'educació mixta fou obligatòria a partir del 1985, als centres mantinguts amb fons públics. Conseqüentment, aquesta definició de *coeducació* que proporciona el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans, superficialment descriptiva, no aporta els matisos necessaris per comprendre què significaria en la realitat si es dugués a terme tal com la concebem.

A les dècades de 1980 i 1990, van sorgir moviments renovadors de l'educació, ideològicament forts, significatius i amb influència professional i social: els moviments de renovació pedagògica sobretot, però, també, la pressió exercida per crear centres de formació del professorat on es pogués aprendre i ensenyar tot allò que l'ensenyament acadèmic no havia aportat a la carrera docent i que, sobretot, consistia en l'orientació democràtica i social de l'escola.

3. ACOMPANYAMENT DES DE L'ESCOLTA AL MOMENT EMOCIONAL EN QUÈ ES TROBEN LES FAMÍLIES

D'entre aquests corrents renovadors, la coeducació va adquirir una importància significativa. En molts centres de professorat es van crear assessories específiques de coeducació.

Aquest concepte es va desenvolupar durant gairebé vint anys, enriquint-lo amb les bones pràctiques que duïen a terme mestres i professores feministes a les seves aules i als seus centres. També, alguns mestres o professors adherits a aquesta pedagogia coeducativa van participar en la creació de grups de treball, seminaris i cursos de formació als mateixos centres de professorat, així com als centres de primària i secundària.

No oblidem mai que la coeducació és una filla molt desitjada dels feminismes i que la seva ideologia és la de la justícia, la llibertat i la igualtat.

La coeducació també es va enriquir amb la confecció de **materials curriculars coeducatius**, que van ser editats de forma institucional per diferents administracions, organitzacions feministes i sindicats d'educació i, fins i tot, per editorials comercials.

Aquestes publicacions circulaven, s'enviaven als centres, es treballaven i fotocopiaven; se'n divulgaven els continguts i objectius. En moltes ocasions, el nombre de publicacions es multiplicava coincidint amb la commemoració del 8 de març (Dia Internacional de les Dones). També, molts centres educatius preparaven i organitzaven activitats coeducatives d'aula o de centre coincidint amb aquesta data.

La coeducació és l'aplicació de l'enfocament de gènere a l'educació, amb l'objectiu principal d'assolir la igualtat d'oportunitats, de tracte i de condicions per a noies i nois. És a dir, assolir l'equivalència i l'equipotència entre dones i homes.

4. DESIGUALTATS DE GÈNERE DESDIBUIXADES I PERSISTENTS

Podria semblar que la societat actual ha superat les formes desiguals de tracte, condicions i oportunitats, lligades a les condicions d'origen o naixement.

Les constitucions, estatuts i reglaments haurien de posar en primera línia (com a principi) o al colofó (com a objectiu) que la igualtat ha de ser entesa com un procés de construcció social, cultural i polític que abasti tots els àmbits.

L'educació reglada i la informal en són instruments, potser els més importants, per superar la desigualtat social, perquè és allò que conté més potencial transformador per a més persones.

El sexisme

El sexisme, com a arrel de la desigualtat, és persistent. Cal, però, diferenciar dos tipus o intensitats de **sexisme**:

- **Hostil**: evident i frontal.
- **Subtil**: encobert i emmascarat.

El sexisme penetra a l'escola procedent dels costums, de les famílies, dels productes culturals, dels discursos i missatges publicitats, de les imatges, dels models mediàtics, de les xarxes socials, etc.

4. DESIGUALTATS DE GÈNERE DESDIBUIXADES I PERSISTENTS

El sexisme i la desigualtat no els produeix l'escola, però els reproduceix sense crítica.

Si no es detecten, s'afronten i es desenvolupen mecanismes de neutralització i accions compensatòries perquè aquells desapareguin, continuaran creixent i normalitzant-se.

Així doncs, és tasca de l'escola fer passos endavant per facilitar mecanismes de detecció del sexisme com a injustícia i proporcionar coneixements per transformar la desigualtat en igualtat.

Les **desigualtats persistents** són fàcilment consultables a les estadístiques, i fan referència a:

- Bretxes salarials.
- Discriminacions horitzontals i verticals en àmbits professionals i laborals.
- Usos del temps.
- Usos d'espais i recursos.
- Repartiment de poders, presència i representació.
- Etc.

4. DESIGUALTATS DE GÈNERE DESDIBUIXADES I PERSISTENTS

Estudiant aquestes estadístiques, observem que la proporció habitual és d'1/3 a 2/3, en l'afectació de les dones.

És necessari tenir en compte que l'escola (mixta, universal i androcèntrica) està contribuint a la repetició de les desigualtats: noies i nois projecten la seva condició sexogenèrica a les eleccions acadèmiques i professionals, a les aficions, als mandats estereotipats, a les modes, a les formes de relació, etc.

Tot continua sent rosa o blau, dicotòmic i jeràrquic, tot i que desdibuixat. Això passa en un camí paral·lel, invisible i silenciós al currículum oficial, i continua condicionant enormement el pas a la vida adulta i activa.

Les eleccions personals dels projectes de vida encara estan tenyits de rosa i blau, tot i que, en principi, no haurien d'actuar de far a les vides humanes.

L'escola ha d'actuar de forma decidida per **incorporar**:

- L'obra humana de les dones.
- L'educació sexoafectiva i sentimental.
- Els llenguatges per la igualtat.
- L'esperit crític.

4. DESIGUALTATS DE GÈNERE DESDIBUIXADES I PERSISTENTS

Tot això ens permetrà detectar i afrontar el sexisme i, d'aquesta manera, afrontar les desigualtats persistents.

Afrontar les desigualtats és una tasca complexa i integral, bella i productiva, però ha d'acceptar-se com un bé comú positiu, que pot iniciar-se i desenvolupar-se a l'escola, per traslladar-lo, com a bagatge cultural compartit, a altres àmbits de la vida.

5. ÀMBITS DE TREBALL A LES ESCOLES MUNICIPALS DE PERSONES ADULTES

Els àmbits de treball a les **Escoles Municipals de Persones Adultes (EMPA)** són molt semblants als d'altres institucions educatives:

Currículum formal	<ul style="list-style-type: none">• S'estudii el que s'estudii, sempre s'ha de tenir en compte la contribució de l'obra humana personal i col·lectiva de les dones (productiva, creativa, reproductiva).• Internet ofereix multitud de materials de visibilització, autoria, imatges, biografies.• També es poden trobar fonts interminables en els testimonis de les dones de la localitat i alumnes de l'EMPA, autòctones, residents estrangeres i migrades.
Currículum ocult	<ul style="list-style-type: none">• És necessari despullar de sexisme, misogínia, masclisme i androcentrisme els llenguatges específics, vehiculars o administratius i de les àrees del coneixement, tant verbals com gestuals i icònics. Intervenir directament, amb paraules i accions, qualsevol episodi de maltractament i violència contra les dones (alumnes, professores, personal no docent o mares).• Redistribuir, de forma consensuada, espais d'ús comú (especialment patis, racons, cafeteries, etc.) a fi que no siguin monopolitzats per nois o noies.• Negociar i pactar, emprant sistemes de participació i representació, les festes, les celebracions, les commemoracions i els esdeveniments esportius, a fi que no continguin elements sexistes ni discriminatoris o desequilibris respecte a dones o homes.
Currículum omès	<ul style="list-style-type: none">• Introduir de forma sistemàtica l'educació sentimental, emocional, ètica, democràtica amorosa, convivencial i sexual, per poder desmitificar i neutralitzar les falses creences sobre la complementarietat dels sexes a l'amor, la sexualitat, les habilitats i destreses i els deures familiars, les teories de la mitja taronja, la divisió sexual del treball i les desigualtats d'accés a recursos econòmics i a treballs qualificats, així com la subordinació de la sexualitat de les dones a les necessitats i desitjos masculins.• A les EMPA aquest aspecte formatiu és especialment important, atès que les persones adultes suporten danys causats per aquests prejudicis dels quals se'n poden desprendre, a fi d'aconseguir més autonomia, llibertat i vida pròpia.

6. PROPOSTES D'ACCIONS EDUCATIVES PER A LA IGUALTAT ENTRE ELS SEXES

Enfocament de gènere

La coeducació per la igualtat ha de tenir en compte els **tres pilars bàsics** de l'enfocament de gènere:

1. Detecció del sexisme.

La resposta a la pregunta clau “qui fa què?” permet conèixer les desigualtats, fins i tot les discriminacions ocultes per la normalitat aparent, coneguda com a “Miratge d'Igualtat”.

2. Ús de llenguatges per a la igualtat en la comunicació (LIC).

Llenguatges que nomenen les nenes amb equitat i justícia, evitant invisibilitzar-les, menysprear-les o sotmetre-les a l'ambigüïtat automatitzada i constant de la inclusió i l'exclusió lingüística.

3. Consecució d'una representació equilibrada.

Això implicarà una revisió de l'ús i l'ocupació dels espais, tant reals com simbòlics, i una transformació gradual dels currículums i materials didàctics, per completar-los i evitar l'androcentrisme.

6. PROPOSTES D'ACCIONS EDUCATIVES PER A LA IGUALTAT ENTRE ELS SEXES

Àmbits escolars d'actuació

D'una banda, tenim els tres pilars bàsics de l'enfocament de gènere que combinarem amb els **cinc àmbits escolars d'actuació**:

- a) **Relacions.**
- b) **Sabers formals i materials didàctics.**
- c) **Comunicació.**
- d) **Càrrecs i instàncies de responsabilitat, poder i decisió.**
- e) **Formació i nova cultura escolar.**

Aquest destil·lat combina els pilars bàsics i els cinc àmbits d'actuació a fi de concretar el treball que poden realitzar totes les comunitats escolars no universitàries.

Tot seguit, es relacionen **28 activitats** concretes que els centres poden escollir segons la seva conveniència, i preparar-les i adaptar-les en funció del nivell i àmbit en què s'hagin d'aplicar, així com de les condicions i els recursos disponibles tant al centre com al seu entorn.

6. PROPOSTES D'ACCIONS EDUCATIVES PER A LA IGUALTAT ENTRE ELS SEXES

BLOC 1. DETECCIÓ DEL SEXISME

En les relacions humanes

Activitats d'observació

Qui fa què? On?

Observar l'ús dels espais, els oficis i les professions, els càrrecs públics locals i, fins i tot, mundials, els treballs familiars, les relacions amoroses, per part de dones i homes, nenes i nens, noies i nois. Realitzar Power-Points o cartells amb els resultats per poder-los exposar.

Activitats de reflexió i debat

A cada aula es poden dur a terme els **següents treballs i debats**:

1. Una taula de preguntes i respostes adreçades a tot l'alumnat:

- Què és el millor de ser una noia? Què és el pitjor?
- Què és el millor de ser un noi? Què és el pitjor?

Es posen en comú i es debaten les respostes i el sexisme observat.

6. PROPOSTES D'ACCIONS EDUCATIVES PER A LA IGUALTAT ENTRE ELS SEXES

2. **Redacció d'un text petit** (mitja pàgina) que contingui una visualització del projecte propi de vida adulta (feina i sou, convivència i relacions, aficions, etc.).
 - El títol podria ser: On em veig quan tingui 25, 35 o 40... anys?
 - Què fan els homes i les dones a partir dels 25, 35 o 40 anys?
3. Una **redacció sobre el tema** "La millor història d'amor que jo pugui protagonitzar".

Cal realitzar les tres propostes indicant-hi el sexe de qui les escriu. Les respostes es llegeixen en veu alta, de forma creuada, i se n'escriuen els resultats a la pissarra. Un cop anotades totes les respostes, s'inicia un debat sobre què ha passat als textos de les noies i als dels nois.

Als sabers formals i als materials didàctics

Activitats de recerca

A cada nivell, departament o aula, iniciar un rastreig dels llibres i materials didàctics, tant els escrits com les il·lustracions i imatges de tota mena, comptant amb l'alumnat i que pugui **resoldre les qüestions**:

- A la ciència, a la societat, a la cultura, a l'art, a la política, als municipis, etc.: on són elles? On són ells?

6. PROPOSTES D'ACCIONS EDUCATIVES PER A LA IGUALTAT ENTRE ELS SEXES

Activitats de visibilització

A cada nivell, departament o aula, investigar sobre activitats i funcions que realitzen dones i homes, tant en l'entorn, com en realitats més allunyades o en altres èpoques o ambients.

- Què fan elles? On? I ells? On? A canvi de què?

Activitats de comunicació

1. Activitats d'observació.

Professores a professors, alumnes nois a alumnes noies i viceversa; alumnes noies- alumnes noies, professores-professores, alumnes nois-alumnes nois, professors-professors. Qui parla, de què, amb qui?

- Qui diu què a qui?

2. Activitats de revisió.

Comprovar quin tipus de llenguatge s'utilitza en la senyalització de despatxos, aules i estances, als "papers" i documents que emet el centre educatiu: circulars, permisos, comunicacions, avisos, anuncis, impresos d'inscripció i recepció, actes, informes, memòries, projectes, plans, sol·licituds, convocatòries, etc.

6. PROPOSTES D'ACCIONS EDUCATIVES PER A LA IGUALTAT ENTRE ELS SEXES

Activitats de recollida de dades

En els càrrecs i instàncies de responsabilitat, poder i decisió. Comptabilitzar **quantes dones i homes** hi ha a:

- L'equip directiu.
- Altres càrrecs i funcions.

Activitats vinculades a la formació i foment d'una nova cultura escolar

1. Activitats de sensibilització.

Que la comunitat escolar i els seus òrgans es mostrin com a agents actius de la igualtat, a través de les comunicacions a l'alumnat i la comunitat educativa, amb enfocament de gènere i amb l'objectiu de mostrar la igualtat i la llibertat de les persones com un bé comú.

2. Activitats de revisió i valoració.

Detectar als continguts formatius, sobretot si tenen perspectiva de gènere, si treballen explícitament les diferències i les desigualtats entre noies i nois per actuar en conseqüència.

6. PROPOSTES D'ACCIONS EDUCATIVES PER A LA IGUALTAT ENTRE ELS SEXES

BLOC 2. ÚS DE LLENGUATGES PER A LA IGUALTAT

A les relacions humanes

Activitats de recopilació

Gravar alguna conversa o sessió de treball o avaluació, per observar el tractament que es fa de les dones i els homes i de qui o quines persones dominen les converses o les intervencions orals.

Activitats de correcció

Realitzar campanyes de “bon tracte a la comunicació interpersonal”.

Als sabers formals i als materials didàctics

Activitats de revisió i crítica

Utilitzar diccionaris per descobrir significats respecte al masculí i al femení i als seus derivats, com, per exemple:

- Pare-mare, dona-home, masculí-femení, mascle-femella.
- Professions i oficis en masculí i femení.

6. PROPOSTES D'ACCIONS EDUCATIVES PER A LA IGUALTAT ENTRE ELS SEXES

- Insults i dites referents a allò que és femení i masculí.
- Òrgans sexuals i reproductius de dones i homes, intersexualitat¹.

Proposar **murals amb els resultats**, que s'exposin tant a les aules com als espais comuns i, a més, amb comentaris sobre la seva adequació, precisió i justícia en termes d'igualtat.

Activitats de creació

Proposar **activitats d'“antipublicitat”**, a fi que es realitzin propostes no sexistes, amb les quals sigui possible celebrar un certamen que compti amb el suport d'organismes i entitats locals que puguin patrocinar els premis.

A la comunicació

Activitats de correcció i reforma

1. Corregir i canviar la retolació i la documentació que emet el centre: impresos, comunicacions, convocatòries, avisos, circulars, permisos, etc.
2. Iniciar la reforma a mitjà termini del llenguatge que apareix a la documentació que genera l'escola: actes, memòries, informes, plans, projectes, etc., perquè siguin inclusius i equitatius respecte a les dones i els homes.

¹ Condició de la persona que ha desenvolupat de manera natural qualsevol variació de les característiques biològiques sexuals amb relació als genitals binaris de mascle o femella.

6. PROPOSTES D'ACCIONS EDUCATIVES PER A LA IGUALTAT ENTRE ELS SEXES

Als càrrecs i instàncies de responsabilitat, poder i decisió

Activitats de denominació

Usar adequadament el femení o el masculí per referir-se a unes o a altres membres o components de totes les comissions, càrrecs i instàncies educatives.

A la formació i foment d'una nova cultura escolar

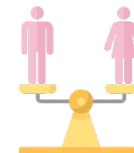
Activitats de formació i pràctica

Organitzar als centres educatius **sessions formatives específiques** (com a mínim un cop l'any) sobre llenguatges per a la igualtat.

Activitats de divulgació

Aconseguir publicacions, fullets, recomanacions i models digitals per a un **ús no sexista del llenguatge** i distribuir aquests materials entre tot el professorat, per incorporar-los, tant al llenguatge vehicular de comunicació corrent, com a l'específic de les àrees del coneixement.

6. PROPOSTES D'ACCIONS EDUCATIVES PER A LA IGUALTAT ENTRE ELS SEXES

BLOC 3. CONSECUCIÓ D'UNA REPRESENTACIÓ EQUILIBRADA

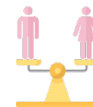
A les relacions humanes

Activitats de recompte

Observar i recollir dades sobre la **participació pública d'alumnes homes i dones** i de **professores i professors**. Recollir dades sobre conflictes de convivència i incidències, analitzant qui va fer què, per quin motiu, a qui va perjudicar, contra què o qui es va actuar, etc.

Activitats de reparació

Aconseguir que l'**equilibri entre sexes** sigui una realitat, tant als grups-classe com a les activitats de l'escola, a les festes, celebracions i activitats complementàries i extraescolars, a través d'incentius, campanyes o quotes.

6. PROPOSTES D'ACCIONS EDUCATIVES PER A LA IGUALTAT ENTRE ELS SEXES

Activitats de formació

Proposar la introducció de sessions formatives adequades a l'edat de l'alumnat, a través de tallers participatius, pràctics i amb **enfocament de gènere**, a les quals tinguin accés tot l'alumnat del centre i que continguin:

- Aprenentatge d'habilitats per l'autonomia personal (cures pròpies, dels altres i de les coses).
- Educació per a les relacions afectives i sexuals.

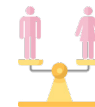
Als sabers formals i als materials didàctics

Activitats de reequilibri

Incentivar la **revisió dels continguts curriculars**, a les àrees de coneixement i aprenentatge, per completar-los amb l'aportació documental necessària, tant a través d'internet com amb l'adquisició de publicacions que continguin dades sobre l'**obra humana de les dones**.

Activitats de recopilació

Crear un "**Focus per a la igualtat**", a la biblioteca del centre i a les aules amb materials coeducatius didàctics (en tota mena de formats) que compensin les mancances de perspectiva de gènere d'altres materials.

6. PROPOSTES D'ACCIONS EDUCATIVES PER A LA IGUALTAT ENTRE ELS SEXES

A la comunicació

Activitats d'imatge

Aconseguir que els cartells, la imatge corporativa, les pàgines web o els blogs continguin un **llenguatge per la igualtat**, així com imatges paritàries, tant del saber humà com de les persones que integren la comunitat escolar.

Als càrrecs i instàncies de responsabilitat, poder i decisió

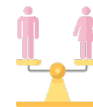
Activitats de visibilització

Destacar les **dones que tenen rellevància pública** a la realitat, tant en l'espai local, com al nacional o a l'inter-nacional.

A la formació i el foment d'una nova cultura escolar

Activitats orientadores

Aconseguir un **pla orientador i d'acció tutorial** que presenti les realitats humanes (tant les familiars com les laborals i recreatives) **sense biaixos de gènere**, a fi que noies i nois es puguin veure en qualsevol d'elles i això els permeti realitzar formacions acadèmiques i professionals no estereotipades.

6. PROPOSTES D'ACCIONS EDUCATIVES PER A LA IGUALTAT ENTRE ELS SEXES

Buscar en l'entorn persones adultes que es dediquin a **professions, oficis o treballs no estereotipats** i convidar-les al centre perquè l'alumnat les pugui conèixer.

Activitats organitzatives

1. Vetllar perquè les **activitats** que realitza el centre en celebracions culturals, festives, esportives i recreatives **no siguin sexistes** (que en elles no apareguin nois i noies en papers, funcions i imatges estereotipades, ni que unes o altres es trobin en franc desavantatge numèric ni en desequilibri).
2. Intentar evitar, o eliminar progressivament, les presentacions, competicions o coreografies en què les noies es mostren com a cossos "bells" i els nois com a cossos "forts".

Propostes d'accions educatives per a la igualtat entre els sexes

Bloc 1. Detecció del sexisme

En les relacions humanes	<ul style="list-style-type: none"> • Activitats d'observació • Activitats de reflexió i debat: <ul style="list-style-type: none"> • Taula de preguntes • Elaboració de textos 	Als sabers formals i als materials didàctics	<ul style="list-style-type: none"> • Activitats de recerca • Activitats de visibilització • Activitats de comunicació (observació) • Activitats de comunicació (revisió) • Activitats de recollida de dades • Activitats de formació i foment d'una nova cultura escolar
---------------------------------	--	---	--

Bloc 2. Ús de llenguatges per a la igualtat

En les relacions humanes	<ul style="list-style-type: none"> • Activitats de recopilació • Activitats de correcció 	Als sabers formals i als materials didàctics	<ul style="list-style-type: none"> • Activitats de revisió i crítica • Activitats de creació 	A la formació i foment d'una nova cultura escolar	<ul style="list-style-type: none"> • Activitats de formació i pràctica • Activitats de divulgació
A la comunicació	<ul style="list-style-type: none"> • Activitats de correcció i reforma 	Als càrrecs i instàncies de responsabilitat, poder i decisió	<ul style="list-style-type: none"> • Activitats de denominació 		

Bloc 3. Consecució d'una representació equilibrada

En les relacions humanes	<ul style="list-style-type: none"> • Activitats de recompte • Activitats de reparació • Activitats de formació 	Als sabers formals i als materials didàctics	<ul style="list-style-type: none"> • Activitats de reequilibri • Activitats de recopilació 	A la formació i foment d'una nova cultura escolar	<ul style="list-style-type: none"> • Activitats orientadores • Activitats organitzatives
A la comunicació	<ul style="list-style-type: none"> • Activitats d'imatge 	Als càrrecs i instàncies de responsabilitat, poder i decisió	<ul style="list-style-type: none"> • Activitats de visibilització 		

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

ACKER, S. *Género y Educación. Reflexiones sociológicas sobre Mujeres, Enseñanza y Feminismo*. Madrid: Narcea. Col. "Mujeres", 1995.

ALTABLE, CH. *Educación sentimental y erótica para adolescentes. Más allá de la Igualdad*. Buenos Aires-Madrid: Miño y Dávila Editores, 2000.

ALTABLE, CH. *Penélope o las trampas del amor*. Madrid: Mare Nostrum, 1991.

ASKEW, S.; ROSS, C. *Los chicos no lloran. El sexismo en la educación*. Barcelona: Paidós Ibérica, 1991.

BARRAGÁN, F. (Coord.) *Educación en valores y género*. Sevilla: Díada editora, 2002.

BLANCO, N. *Educación en femenino y masculino*. Madrid: Akal, 2001.

CREMADES, M. A.; RODES, I.; SIMÓN, N.; SIMÓN, E. *Materiales para coeducar. El comentario de textos: aspectos cautivos*. Madrid: Mare Nostrum, 1987.

FEMINARIO DE ALICANTE. *Elementos para una educación no sexista. Guía didáctica para la Coeducación*. Valencia: Víctor Orenge, 1987.

FISAS, V. *El sexo de la violencia. Género y cultura de violencia*. Barcelona: Icaria Antrazyt, 1998.

GARCÍA-MINA, A. *Desarrollo del género en la feminidad y la masculinidad*. Madrid: Narcea, 2003.

LOMAS, C. (comp.) *Los chicos también lloran. Identidades masculinas, Igualdad entre los sexos y coeducación*. Barcelona: Paidós Ibérica, 2004.

ROVIRA, M.; TOMÉ, A. *La enseñanza, ¿una profesión femenina?* Barcelona: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, núm. 4., 1993.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

SANTOS, M. (coord.). *El Harén pedagógico. Perspectiva de género en la organización escolar*. Barcelona: Graó, 2000.

SIMÓN, M. E. *La Igualdad también se aprende. Cuestión de Coeducación*. Madrid: Narcea, 2010.

SUBIRATS, M. *Coeducació, aposta per la llibertat*. Barcelona: Octaedro, 2017.

SUBIRATS, M. *Forjar un hombre, moldear una mujer*. Barcelona: Aresta, 2013.

SUBIRATS, M.; TOMÉ, A. *Balones fuera. Reconstruir los espacios desde la coeducación*. Barcelona: Octaedro, 2007.

Recursos a les xarxes

APP DetectAmor.

<http://www.juntadeandalucia.es/institutodelamujer/index.php/coeducacion/app-detectamor>

Educar en igualdad. Fundación Mujeres.

<https://www.educarenigualdad.org/>

El Conejo de Alicia 34. Pikara Magazine - Palabras Raras.

<https://www.youtube.com/watch?v=tM0g6TOMGsl>

El machismo que no se ve (Documentos TV, 2015).

<http://www.rtve.es/alcarta/videos/documentos-tv/documentos-tv-machismo-no-se-ve/3191698/>

El Sueño imposible – Animación sobre la desigualdad de género (de Kratky Film Praha).

<https://www.youtube.com/watch?v=k6BxVJVGH-4>

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Hechos son amores.

<https://www.youtube.com/watch?v=GQ5hlZ6FyLk>

He For She: Discurso Emma Watson presentación en la ONU.

<https://www.youtube.com/watch?v=j6FROLKtD1Q>

Historia 8 de marzo (Radialistas Apasionadas y Apasionados).

<https://www.youtube.com/watch?v=ZFSknVsXF68>

Instituto de las mujeres. Gobierno de España.

<https://www.inmujeres.gob.es/ca/home.htm>

ONU Mujeres.

<http://www.unwomen.org/es>

Pel·lícula *Sufragistas* de Sarah Gavron (2015).

https://aladi.diba.cat/search~S171*cat?/agavron/agavron/1%2C1%2C2%2CB/frameset&FF=agavron+sarah&1%2C%2C2

Pillada por ti. Cristina Durán y Miguel A. Giner.

<https://www.youtube.com/watch?v=FbP9NvG7ROk>

“Pipas” (corto de Manuela Burló).

<https://vimeo.com/68729699>

Autora

Elena Simón Rodríguez

Llicenciada en Filologia Moderna, professora de secundària, experta en coeducació, formadora de professorat, analista de gènere i escriptora.

Data

08/02/2023

Coordinació

Oficina de Planificació Educativa

Gerència de Serveis d'Educació

Àrea d'Educació, Esports i Joventut